

PARK

pomysłów

kwartalnik
nr 17 (II/2021)
ISSN 2450-4769

DZIEŃ DOBRY

Dobrze Cię widzieć! W letnim wydaniu „Parku Pomysłów”
czekają na Ciebie nowe ciekawostki i zadania.

Baw się dobrze!

Jak **masz** na imię?

.....

SPIS TREŚCI

- 3   lista rzeczy do zrobienia latem
- 4   co to jest herb
- 6   teczka historyka / Mieszko I
- 8   Dolny Śląsk
- 10   teczka ekologa / akcja segregacja
- 15   kącik herbologa / mniszek lekarski
- 16   teczka sportowca / aktywność na świeżym powietrzu
- 22   teczka przyrodnika / formy ochrony przyrody
- 26   na szlaku zwierząt wymarłych
- 30   redakcja
- 31   mieszkańcy lubińskiego zoo / mandarynka

CO TY NA TO: TO JUŻ LATO!

Lista rzeczy do zrobienia latem:

- ☐ leniuchowanie
- ☐ jazda na rowerze
- ☐ czytanie książek
- ☐ oglądanie chmur
- ☐ spacer po lesie
- ☐ puszczanie latawców
- ☐ jazda na rolkach
- ☐ pływanie na basenie
- ☐ bieganie po parku
- ☐ .....
- ☐ .....
- ☐ .....

- ☐ jedzenie lodów
- ☐ spotkania z przyjaciółmi
- ☐ wizyta w zoo
- ☐ prowadzenie pamiętnika
- ☐ wycieczki z rodziną
- ☐ kiełbaski na ognisku
- ☐ granie w piłkę
- ☐ robienie zdjęć
- ☐ wizyta w muzeum
- ☐ .....
- ☐ .....
- ☐ .....

CO TO
JEST

HERB

Herb – znak rozpoznawczo-bojowy. Pełniący funkcję wyróżnika osoby stanu rycerskiego, później szlacheckiego, także rodziny, rodu, organizacji kościelnej, mieszczańskiej bądź cechu rzemieślniczego, korporacji, miasta, jednostki podziału terytorialnego lub państwa.

Do Polski herby przybyły w XIII wieku z Zachodu, przez Czechy i Śląsk. U swoich korzeni czerpały właściwości z wzorca zachodniego. Choć nigdy nie porzucono wpływu kultury ojczyzny.

Herby miejskie w Polsce powstawały z inicjatywy rady miejskiej lub wójta, następnie z tzw. przywilejów herbowych nadawanych miastom przez władców.

Po upadku Rzeczypospolitej zaborcy usuwali herby, zastępując je godłem państwowym.

Do 1939 roku zatwierdzono 104 herby miast.

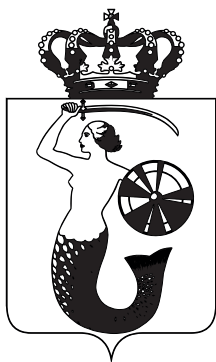
Po II wojnie herbami nikt się prawnie nie zajmował. Dopiero w 1978 roku uchwalono ustawę o odznakach i mundurach, która zezwalała na ustanawianie herbów miejskich i wojewódzkich.

Obecnie nad prawidłowym kształtem herbu i innych symboli i insygniów gminnych czuwa Komisja Heraldyczna przy ministrze spraw wewnętrznych i administracji.

Narysuj swój rodzinny herb!

**DOPASUJ HERB
DO ODPOWIEDNIEGO
MIEJSCA, KIERUJĄC
SIĘ PODPOWIEDZIĄ:**

Herb Wrocławia

(jest w nim zawarta litera)

Herb Dolnego Śląska

(na środku znajduje się krzyż)

Herb Lubina

(Matka Boska z dziećmi)

Herb Warszawy

(główna postać w herbie ma ogon)

MIESZKO I

Ur. 922-945, zm. 25 maja 992 - książę Polski z dynastii Piastów sprawujący władzę od ok. 960 r. Ojciec Bolesława I Chrobrego, Świętosławy-Sygydy, Lamberta i Świętopelka. Pierwszy historyczny władca Polan, uważany za twórcę państwowości polskiej. Poprzez przyjęcie chrztu w 966 r. włączył swoje państwo w zachodni krąg kultury chrześcijańskiej.

znajdź i zaznacz różnice

Dolny Śląsk

- część historycznej krainy Śląska, położona w południowo-zachodniej Polsce nad Środkową Odrą.

Ludność

Obecnie ludność Dolnego Śląska to w zdecydowanej większości nieautochtoniczni* Ślązacy, gdyż po II wojnie światowej niemal cała ludność Dolnego Śląska uległa wymianie - przedwojenni mieszkańcy opuścili te tereny, a region został zasiedlony przez przybyszów* z różnych rejonów Polski. Zdecydowanie największa część ludności Dolnego Śląska swoje korzenie ma na wschodnich terenach przedwojennej Polski.

Liczba ludności:

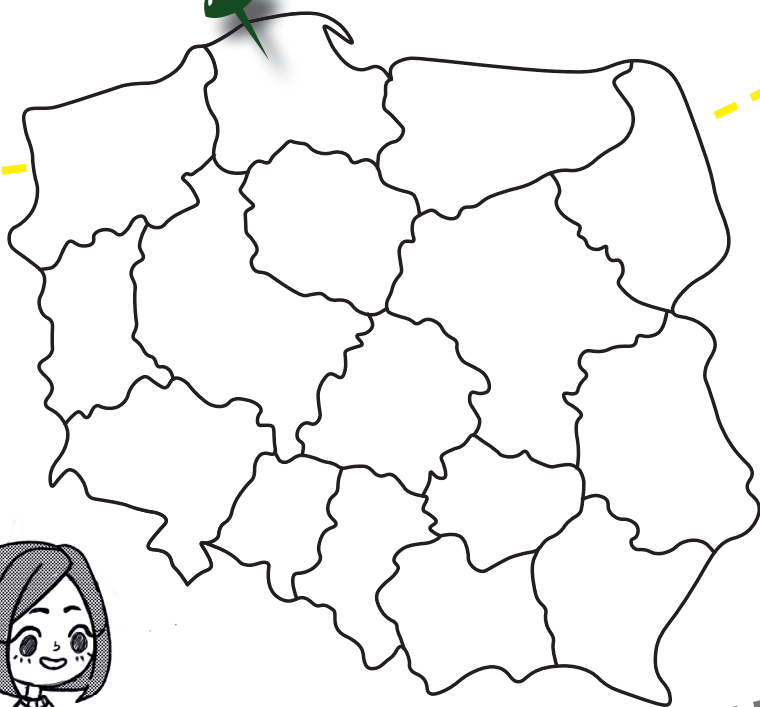
- ★ Lubin - ok. 71 710 tys.
- ★ Legnica - ok. 99 072 tys.
- ★ Wrocław - ok. 641 928 tys.

Mapa województwa dolnośląskiego:

*autochtoniczny - rodzeni mieszkańcy danego obszaru
*przybysz - osoba, która skądś przybyła

Pokoloruj
województwo,
do którego
należy Lubin.

Czy wiesz, że ...

Dolny Śląsk
jest regionem, w którym
po roku 1945 nie zachowała
się już odrębność kulturowa?

AKCJA SEGREGACJA!

Czyli jak prawidłowo sortować odpady.

Metale i tworzywa sztuczne

POJEMNIK ŻÓŁTY

WRZUCAMY:

- butelki z tworzyw sztucznych
- opakowania z tworzyw sztucznych, torebki, worki foliowe
- kartony po mleku, sokach
- puszki
- folię aluminiową
- opakowania po środkach czystości, kosmetykach
- zakrętki z butelek i słoików

NIE WRZUCAMY:

- opakowań po lekach
- zużytych baterii i akumulatorów
- opakowań po farbach, lakierach, olejach
- plastikowych zabawek
- części samochodowych
- zużytego sprzętu elektronicznego i AGD
- styropianu

Pokoloruj przedmioty, które wyrzucamy do żółtego pojemnika.

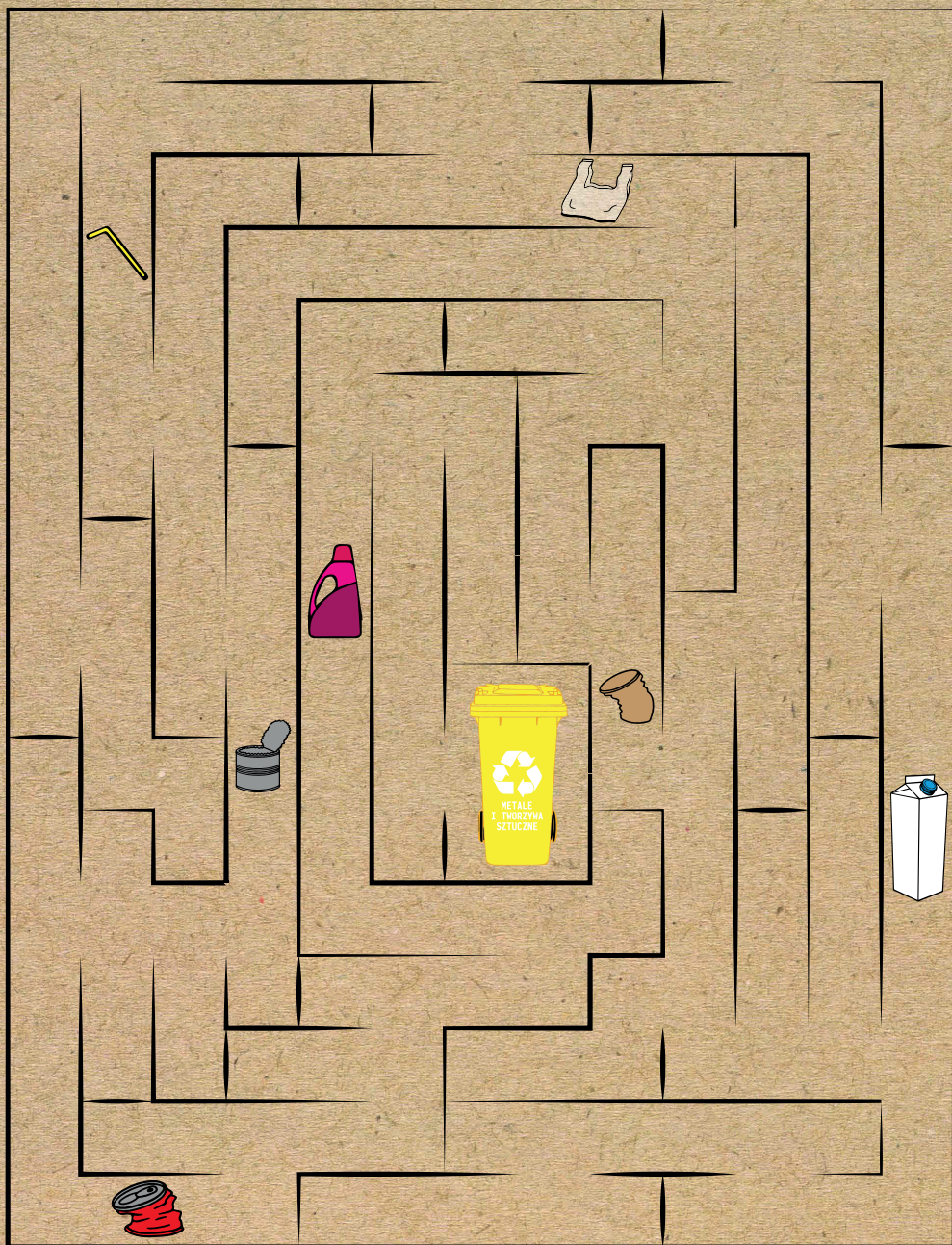

CIEKAWOSTKA

Jedna plastikowa butelka rozkłada się ok. 500 lat, a aluminiowa puszka od 200 do 400 lat. Foliowa torba rozkłada się ok. 300 lat.

Idąc przez labirynt, zbierz wszystkie odpady i wyrzuć je do pojemnika.

RODZAJE PLASTIKU

CZY WIESZ, ŻE...
Z 35 plastikowych butelek można wyprodukować bluzę z polaru.

Najczęściej spotykana kategoria tworzywa sztucznego.

Używany do produkcji:

- naczyń jednorazowych
- opakowań i butelek
- polarów

Tworzywo zaliczane do jednego z najbezpieczniejszych rodzajów plastiku.

- butelek na mleko
- opakowań na chemię gospodarczą i kosmetyków
- kontenerów na śmieci
- rur i nakrętek

Stosowany w branży budowlanej, w Polsce nazywany PCV.

- opakowań niespożywczych
- stolarki okiennej
- wykładzin podłogowych
- sprzętu medycznego

Tworzywo wykorzystywane w przemyśle spożywczym i farmaceutycznym.

- torebek foliowych
- folii spożywczej
- worków pakowaniowych

Tworzywo, które nadaje się do ponownego użytku.

- opakowań żywności
- zakrętek do butelek
- mebli ogrodowych

Tworzywo, które najczęściej występuje w formie spienionej, czyli jako styropian.

- naczyń i sztuców jednorazowych
- pojemników na jedzenie na wynos
- opakowań kosmetyków
- tacek na warzywa, nabiał, mięso

Pod tym oznaczeniem kryją się wszystkie inne rodzaje plastiku. W tej grupie można znaleźć zarówno nieprzyjemne, jak i bezpieczne produkty z tworzywa.

- opakowań żywności, kosmetyków
- zabawek
- jednorazowych naczyń i sztuców

ZRÓB TO SAM

SKARBONKA Z BUTELKI

MATERIAŁY:

- PLASTIKOWA BUTELKA
- RÓŻOWY PAPIER SAMOPRZYLEPNY
- RÓŻOWA PIANKA KREATYWNA
- TAŚMA DWUSTRONNA
- CZARNY PISAK
- 2 OCZKA
- NOŻYCY
- NOŻYK

2 Następnie trzeba obkleić przód i tył butelki papierem samoprzylepnym.

3 Z pianki wycinamy pasek, który przykleimy wokół środka butelki. Pamiętajcie o wycięciu w piance otworu!

1 Na początku trzeba zaznaczyć piśakiem otwór do wrzucania monet. Poproście osobę dorosłą, aby wycięła ten otwór nożykiem.

4 Kolejne elementy do wycięcia z pianki to 4 paseczki na nogi, uszy, ogonek i kółko na nakrętkę.

5 Na paseczki przyklej taśmę i zwiń każdy w rulonik. Przyklej nóżki na spodzie butelki. Na nakrętkę naklej kółko i namaluj flamastrem dziurki nosa. Przyklej na górze butelki uszy oraz oczy świnki.

6 Ogonek zawiń na pisaku, żeby zrobiła się sprężynka i naklej go na tył skarbonki. Gotowe!

*herbologia - nauka o chwastach

KĄCIK HERBOLOGA

czyli o dzikich, często niechcianych roślinach,
które żyją wokół nas

(łac. *Taraxacum officinale*)

mniszek lekarski

potocznie zwany **dmuchawcem** lub **mleczem**

choć błędnie, ponieważ **istnieje odrębny gatunek** o tej nazwie (mlecz polny)

za sprawą **mleczka**,
które jest w łodydze

dmuchawiec to **przekwitły kwiatostan**,
który zamienia się
w biały puch

nasiona mniszka
tworzą „łatawiec”, dzięki
któremu roślina się
rozprzestrzenia

kwiaty nocą i w pochmurny
dzień **zamykają się**

w słoneczny dzień otwierają
się i **wabia owady**

rośnie wszędzie!
na trawnikach, przy drogach,
na łąkach, w zaroślach

roślina
jadalna

liście, korzeń i kwiaty wykorzy-
stuje się w **ziołolecznictwie**

powstają z nich
napary, **herbatki**
lecnicze

z kwiatów **można samemu zrobić**
miód, ale potrzeba do tego kilkaset
kwiatków

**Zrób swoje własne zawody
z koleżankami i kolegami !**

Sprint krótkodystansowy – zaznaczcie, w którym miejscu jest meta, a gdzie jest start. Pamiętajcie przy tym, że odcinek powinien być na tyle krótki, aby początek i koniec były w zasięgu wzroku. Wyznaczcie jedną osobę ze stoperem, zapamiętujcie swój czas i porównujcie między sobą, tym samym walcząc o wygraną.

Miejsce na wpisanie twojego czasu

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____

**Pamiętaj o rozgrzewce
przed bieganiem,
aby uniknąć kontuzji.**

BIEGANIE

POKOLORUJ

Regularne treningi wzmacniają układ odpornościowy. Zwiększają wydolność organizmu do walki z chorobami. Osoby, które trenują, rzadziej przechodzą przeziębienia, są mniej podatne na alergię i inne dolegliwości. Oczywiście, dzięki bieganiu rozwijają się mięśnie, a sprawność fizyczna naturalnie podnosi u dzieci poczucie własnej wartości, pewność siebie, ułatwia naukę kolejnych, nowych sportów, poprawia koordynację, ćwiczy też zmysł równowagi.

AKTYWNOŚĆ W PARKU LEŚNYM

Spacer wśród drzew

Kto pierwszy znajdzie 4 figurki na terenie
Parku Leśnego w Lubinie, ten wykonuje:

★ Sowa - 10 pajacyków,

★ kot - 10 skłonów,

★ wiewiórka - 10 podskoków,

★ dzięcioł - 10 przysiadów.

Narysuj swoją ulubioną
dyscyplinę sportową

**POKOLORUJ PIŁKI
I POŁĄCZ JE Z NAZWAMI
GIER ZESPOŁOWYCH
(LUB DYSCYPLIN SPORTOWYCH),
W KTÓRYCH SĄ UŻYWANE.**

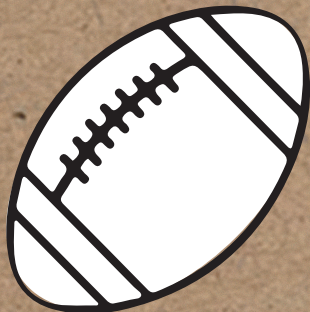
RUGBY

BASEBALL

PIŁKA NOŻNA

SIATKÓWKA

TENIS

KOSZYKÓWKA

FORMY OCHRONY PRZYRODY

REZERWAT PRZYRODY

- W Polsce istnieje **1.501 rezerwatów przyrody**, które zajmują łącznie 1 690 km².
- W województwie dolnośląskim jest **67 rezerwatów przyrody**.
- W powiecie lubińskim są **3 rezerwaty przyrody**:
  - „Zimna Woda”
  - „Skałpa Storczyków”
  - „Łęg Korea”

Obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe. Tworzone w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju, pozostawiając grunty leśne, rolne i inne nieruchomości w gospodarczym użytkowaniu.

OBSZAR CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

- W Polsce jest **408 obszarów chronionego krajobrazu**.
  - **27** na Dolnym Śląsku.
- Powiat Lubiński posiada trzy obszary:
  - **Dolina Baryczy**,
  - **Dolina Czarnej Wody**,
  - **Dolina Odry**.

Chroni obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, zwierząt i grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

PARK KRAJOBRAZOWY

- W Polsce mamy **127 parków krajobrazowych**.
- **12 parków krajobrazowych** jest na Dolnym Śląsku.
- Na terenie powiatu lubińskiego **nie ma** parku krajobrazowego.

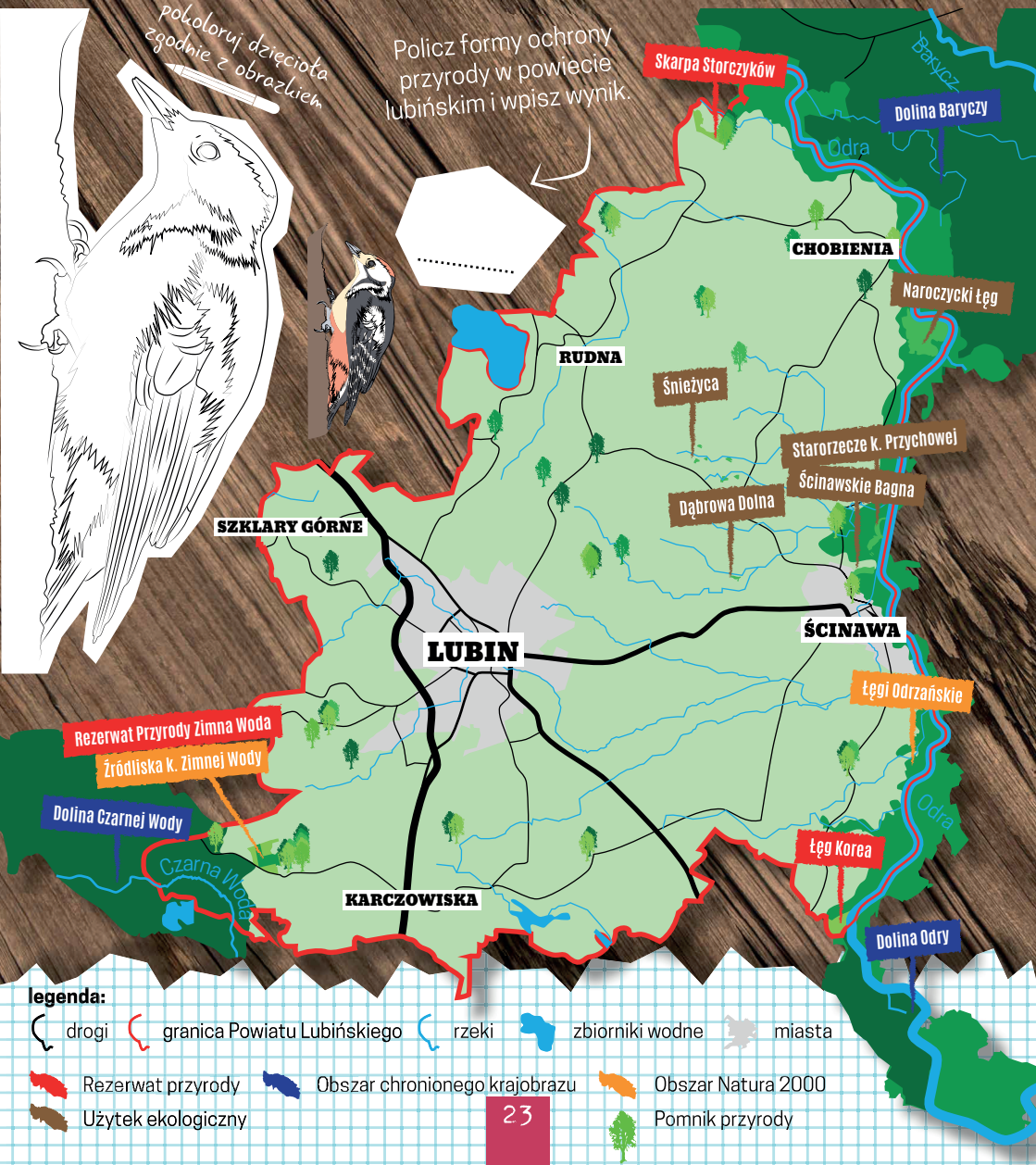
Teren chroniony ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowy ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.

FORMY OCHRONY PRZYRODY NA TERENIE POWIATU LUBIŃSKIEGO

polokoloruj dzięciola
zgodnie z obrazkiem

Policz formy ochrony
przyrody w powiecie
lubińskim i wpisz wynik.

FORMY OCHRONY PRZYRODY

OBSZAR NATURA 2000

- Na terenie Polski jest **994 Obszarów Natura 2000**.
- Na Dolnym Śląsku są **103 obszary**.
- W powiecie lubińskim są dwa obszary:
- **Łęgi Odrzańskie,**
- **Źródłiska koło Zimnej Wody.**

Oficjalne logo Natura 2000

Obszary Natura 2000 to najmłodsza z form ochrony przyrody w Polsce, wprowadzona wraz z przystąpieniem naszego kraju do Unii Europejskiej. Obszary te powstają we wszystkich państwach członkowskich, tworząc Europejską Sieć Ekologiczną. Na terenach objętych tą ochroną tworzone są specjalne obszary przeznaczone do:

- ochrony gatunków ptaków, zwane ostojami ptasimi
- specjalne obszary ochrony siedlisk, tworzone dla ochrony siedlisk przyrodniczych, roślin i zwierząt innych niż ptaki, zwane ostojami siedliskowym.

FORMY OCHRONY PRZYRODY

POMNIK PRZYRODY

- W Polsce istnieją **32.102 pomniki przyrody**.
  - Na Dolnym Śląsku jest ich **2.508**.
  - Na terenie powiatu lubińskiego jest ich **78**.

Pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej, odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów. Są to okazałe drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyśka, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie.

Znajdź nazwy wszystkich pomników przyrody z powiatu lubińskiego: buk, dąb, daglezja, grab, klon, lipa, mirtowca, modrzew, platana, sosna, topola, wierzba, żywotnik.

M	I	Ł	O	R	Z	Ą	B	A	F	G	K	B	P	Z	B
E	J	O	Y	C	Ę	I	Ł	O	Ś	R	Y	U	A	D	G
W	T	Ż	W	I	Ą	Z	C	L	E	A	I	K	L	A	L
S	O	M	R	Ń	U	Z	Ę	I	Ą	B	A	Ć	N	G	R
Ń	P	C	D	Ą	B	M	O	P	T	O	L	F	S	L	Ą
L	O	A	K	P	W	A	N	A	Z	E	C	S	D	E	Ć
H	L	Ż	Ł	Ś	Y	Ż	A	B	H	J	F	O	A	Z	F
E	A	Y	P	L	A	T	A	N	L	K	A	S	A	J	J
B	K	T	G	J	Ó	S	W	Ż	D	A	G	N	A	A	M
T	M	O	D	R	Z	E	W	U	N	R	H	A	A	Ą	P
N	H	P	I	A	E	B	Ż	W	Ś	O	Ł	J	F	Ć	T
I	K	L	O	N	A	A	Ą	Ż	Y	W	O	N	I	K	Z
D	G	D	B	Ż	U	R	N	K	G	D	Ą	S	M	H	C

BRACHIOZAURO

Brachiozaur to **jeden z największych dinozaurów roślinożernych**. Nazwę zawdzięcza charakterystycznym kończynom, a w zasadzie ich rozmiarom. Przednie kończyny były dłuższe od tylnych, dzięki czemu wydawał się być jeszcze wyższy. *Brachiosaurus* żył w **Ameryce Północnej w późnej jurze**, mniej więcej **154 mln lat temu**. Obecnie do rodzaju *Brachiosaurus* zaliczamy jeden gatunek: *Brachiosaurus altithorax*, choć nadal trwają badania nad *Brachiosaurus brancai*, którego szczątki odnaleziono na terenie dzisiejszej Tanzanii. Być może należy on jednak do oddzielnego rodzaju *Giraffatitan*. **Kość udowa brachiozaura ważyła ok. 100 kg i mierzyła 2 m**. W późnej jurze roślinność była na tyle bujna, że taki gigant mógł jeść do woli, a musiał zjadać ogromne ilości, aby wytworzyć energię do utrzymania przy życiu. Prawdopodobnie w trawieniu pokarmu pomagały **gastrolity (kamienie)**, które brachiozaury połykały i ocierając się o siebie w ich żołądku, rozcierały twarde pokarm. Szkielet brachiozaura prezentowany w Muzeum Historii Naturalnej w Berlinie jest największym szkieletem dinozaura na świecie. Na wielu przestarzałych rycinach brachiozaur przedstawiany jest jako stworzenie morskie. Niegdyś uważano, że zauropody były zwierzętami ziemnowodnymi.

Długość ciała: 22–27 m

Masa ciała: 28 000–80 000 kg

ZOOLUBIN.PL

facebook.com/ZOOLubin

Rys. John Malam i Steve Parker, *Encyklopedia dinozaurów i innych zwierząt prehistorycznych*, Parragon, Bath 2005

DIPLODOK

Diplodok to **jeden z największych dinozaurów roślinożernych**. Nazwę zawdzięcza charakterystycznym kostnym wyrostkom kręgów ogonowych (dwubelkowym szewronom). **Żył w Ameryce Północnej w późnej jurze, mniej więcej od 150 do 147 mln lat temu**. Obecnie do rodzaju *Diplodocus* zaliczamy trzy gatunki: *Diplodocus longus*, *Diplodocus carnegii* oraz *Diplodocus hallorum*. **Cztery kolumnowe nogi** pozwalały na powolne poruszanie się w poszukiwaniu pożywienia. **Przednie kończyny były krótsze od tylnych**.

Długa szyja umożliwiała pobieranie pokarmu roślinnego z najwyższych drzew. Na szczycie długiej szyi znajdowała się nieproporcjonalnie **mała głowa**. Dla równowagi posiadał **długi i masywny ogon**, którego mógł używać do wydawania dźwięków bicia, w celu odstraszenia drapieżników. Początkowo sądzono, że żył w wodzie, gdyż posiadał specyficznie umiejscowione nozdrza na szczycie czaszki. Później badania wykazały, że tak wielkie zwierzę nie mogłoby oddychać z ciałem zanurzonym pod wodą, gdyż woda wywierałaby zbyt duże ciśnienie na klatkę piersiową i nie mógłby nabierać powietrza podczas wdechu.

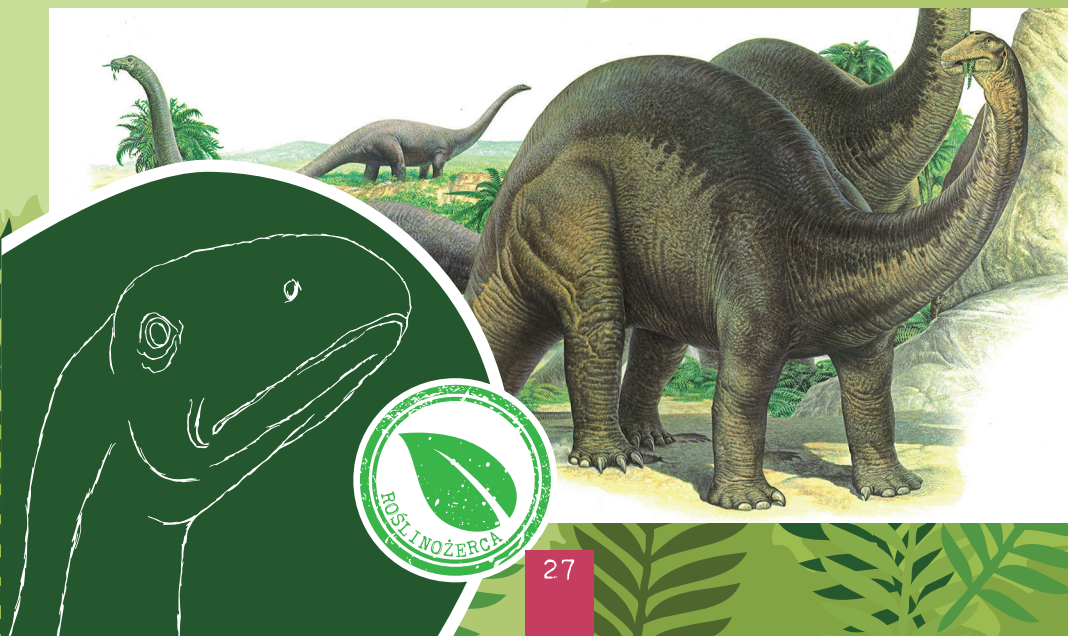
Długość ciała: 35 m

Masa ciała: 10 000–50 000 kg

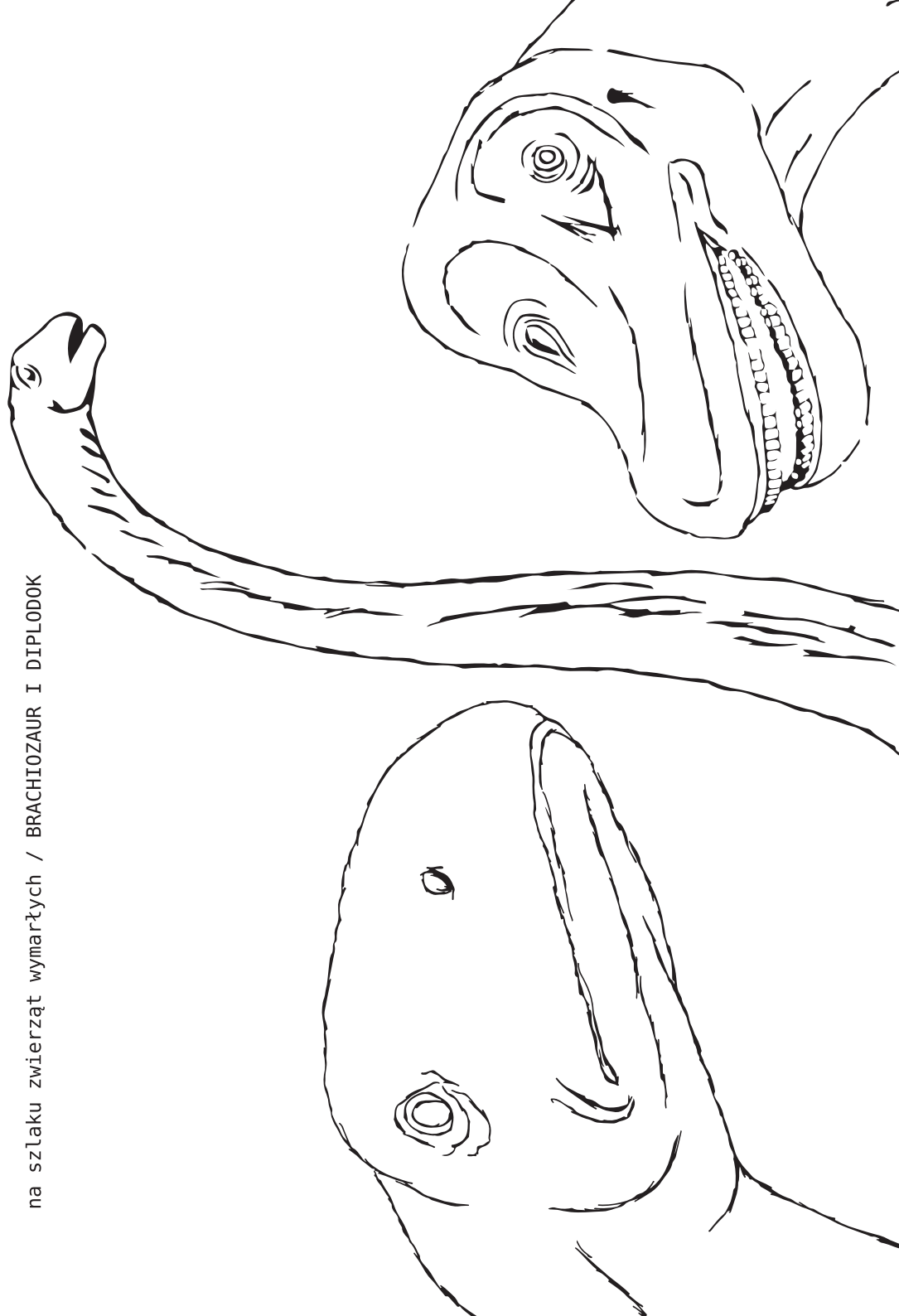
ZOOLUBIN.PL

facebook.com/ZOOLubin

Rys. David Norman, *Dinozaury*, Muza, Warszawa 1993

na szlaku zwierząt wymarłych / BRACHIOZAUUR I DIPILODOK

PROJEKT DOFINANSOWANO
Z BUDŻETU SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

**DOLNY
ŚLĄSK**

www.umwd.pl

Wydawca: Stowarzyszenie „Sport-Art”, ul. T. Kościuszki 12, 59-300 Lubin,

Kontakt: sportart.lubin@gmail.com

Nakład: 1.000 egz. **Papier:** recyklingowy

Współpraca:

Centrum Edukacji Przyrodniczej w Lubinie, Muzeum Historyczne w Lubinie

Skład numeru: Agata Bończak **Opracowanie graficzne:**

Agnieszka Byszkowska (el. akwarelowe: okładka, str. 2, 3, 30),

Agata Bończak (str. 2-3, 26-29) Karolina Smolarek (str. 4-9, 16-21),

Izabela Grygiel (str. 10-15, 22-25, 31) **Opracowanie merytoryczne:**

Karolina Smolarek (str. 4, 6, 8, 16-21), Magdalena Gębarowska

(str. 5-7, 9, 16-17), Izabela Grygiel (str. 10-14),

Agata Łabuzińska (str. 15, 22-25), Iwona skrypin (str. 26-27),

Andrzej Łużyński (str. 31)

Lubin 2021

Mandarynka

(łac. . *Aix galericulata*)

Jest to gatunek kaczki nadrzewnej, która gniazda zakłada w dziuplach drzew pochylonych nad wodą, w budkach lęgowych, rzadko również na ziemi pod osłoną pnia lub gęstej roślinności. Lata szybko i zwinnie porusza się między gałęziami. Kaczki te charakteryzuje dymorfizm płciowy, czyli wyraźne różnice w wyglądzie między samcem a samicą. Samiec w okresie godowym uzyskuje przepiękne kolory, natomiast w czasie spoczynku upodabnia się barwą do samicy.

Występują we wschodnich i południowych Chinach, Tajwanie, Mandżurii i Japonii. W Europie uciekinierzy z hodowli i ogrodów zoologicznych tworzą dzikie populacje. W Polsce można również spotkać dziko żyjące ptaki np. w Łazienkach Królewskich, w liczbie ponad stu osobników. Ptaki te bardzo dobrze znoszą warunki zimowe panujące w naszym kraju. Wielu miłośników ptaków uważa, że są to najpiękniejsze kaczki żyjące na świecie.

LATO